

Írta: Schmidt Sára

Ablak a világra

Az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága 1995 októberében pályázatot hirdetett kistelepülési iskolák könyvtárainak támogatására. Az „Ablak a világra” címet viselő pályázat célja az volt, hogy a hátrányos helyzetű falvakban élő kisdíákok számára is elérhetővé váljanak az otthonukból hiányzó könyvek és nagyobb eséllyel indulhassanak a továbbtanulásnál. Dr. Kecskeméti Edit, az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottságának igazgatója tájékoztatása szerint a pályázatra olyan kistelepülési általános iskolák jelentkeztek, melyek 1995-ben az átlagosnál kisebb könyvbeszerzési kerettel rendelkeztek, településükön egyetlen közoktatási intézményként működnek, és 1995 folyamán más könyvtárfejlesztést célzó pályázaton nem nyertek.

– 1994 szeptemberében a MATÁV 400 ezer telefonkártyát adott ki bizottságunk támogatására – mondja dr. Kecskeméti Edit. – Az ebből származó több, mint 7 millió forintból 19 megye 150 kistelepülési iskolájának juttattunk egy-egy 50 ezer forint értékű könyvcsomagot tavaly karácsony előtt. A csomagokat úgy állítottuk össze, hogy kitekintést adjanak a világra, tükrözzék földünk és az emberiség sokszínűségét, különböző földrészek, kultúrák értékeit közvetítsék a gyerekeknek. Ezért választottuk ki például a Larousse Új képes történelem sorozatát, népek regéit és mondáit, földrajzi könyveket, vagy A tudás nagy könyvét. A beküldött pályázatok azt mutatják, hogy vannak pályázatokban tapasztaltabb iskolák, akik rutinosan jelentkeztek. Az ország Budapesttől távol eső, kevésbé informált területeiről, különösen a dél-keleti országrészről nagyon kevés pályázat érkezett hozzánk. A jelentkezésekből és a pedagógusok leveleiből szociográfiával felérő helyzetkép bontakozott ki.

Azokat a kistelepüléseket, ahol a lélekszám 2000 körül mozog (Magyarország lakosságának csaknem 17%-a ilyen településeken él), az átlagosnál jobban sújtja a munkanélküliség. 25-30 százalékos munkanélküliség mellett a hátrányos helyzetűnek tekinthető gyerekek aránya sok helyen meghaladja az 50%-ot. Ilyen körülmények között a családi költségvetések természetesen nem adnak lehetőséget a művelődésre. Könyvvásárlás évek óta alig van, sokan lemondták már az újság-előfizetéseket is.

Kirívó példa a kerecsendi iskola, melynek 212 tanulója közül 193 hátrányos helyzetű, 70 gyereknek egy aktív kereső sincs a családjában. A tanulók 66 százaléka roma származású.

Az aprófalvakban lévő művelődési intézményeket (közkönyvtár, kultúrház), az önkormányzat anyagiak hiányában nem tudja működtetni, legtöbbjük ezért bezárt. Így az iskola a kulturális élet egyetlen központja.

A hátrányos, ingerszegény családi környezetből érkező gyerekek számára az iskola és a tanárok által biztosított lehetőségek jelentik a reményt a leszakadás, a hátrányos társadalmi helyzet átörökítésének elkerülésére. A pedagógusok tartanak tőle: ha működésképtelenné válik az iskola, a falu is hamarosan elsorvad.

A pályázatokból kitűnt, hogy a hátrányos helyzetű településeken az iskola is hátrányos helyzetűvé vált.

Az iskolai könyvtárak éves beszerzési kerete országos átlagban húszezer forint körül mozog. Ez az összeg a könyvtárak szintentartására sem mindig elegendő, hiszen ebből kell fedezni a tanári kézikönyveket, közlönyöket és szakfolyóiratokat is. Sok helyen az éves keret egy részét kénytelenek arra költeni, hogy szegényebb diákjaikat kölcsön tankönyvekkel lássák el.

A kötelező olvasmányok – mivel az évek során alig változtak – rossz állapotban ugyan, de többé-kevésbé megfelelő példányszámban megvannak. A falusi iskolák könyvtáraiból azonban hiányoznak az újabb kiadású ifjúsági és ismeretterjesztő könyvek, enciklopédiák, atlaszok, egyszóval azok a kézikönyvek és segédkönyvek, melyek korszerű, versenyképes tudást biztosíthatnának diáknak, tanárnak egyaránt. Sok helyen hiányoznak a nyelvtanításhoz szükséges kiadványok is.

Volt olyan iskola, amelynek 2000 Ft jut évente beszerzésekre, egy másikban összesen egy könyvvel gyarapodott az előző évben a könyvtár, melynek ára - 4000 Ft - egy teljes évre kimerítette az iskola lehetőségeit.

Hatvan iskolában nem éri el a könyvtári könyvek száma az 1600 kötetet. Több iskola könyvtári állománya még a 70-es évekbeli nagy tiszai árvízét követő adományokból származik, és nem igazán gyerekekre szabott.

A legtöbb helyen a könyvtár nemcsak az ismeretszerzést, képességfejlesztést szolgálja. Napközi, melegedő, kapcsolat- és közösségteremtő hely is. (Néhány iskolában a diákok több mint fele bejáró.)

Egy pedagógus leveléből idézzük a következő sokat: „Ezért ragaszkodunk mindenáron ahhoz az elképzelésünkhöz, hogy kialakítsunk egy meghitt, barátságos könyvtárat, ahol a gyerekek jól érzik magukat, ahol rendszeresen tarthatunk órákat, ahol sokféle dolognak utána lehet nézni, ahol érdekes, szokatlan, összetett feladatokkal a gyerekek meg tudnak birkózni. S végül, s legelsősorban, a legfőbb célunk a gyerekeknek olyan lehetőséget teremtsünk, ahol számtalan dologra rácsodálkozhatnak, megérezzék, megszokják a megismerés örömét, ami később, reményeink szerint, belső szükségletüké válik, és így teljesebb és talán boldogabb emberi életet tudnak élni.” (Idézet az UNICEF „Ablak a világra” pályázatáról készült jelentéséből.)

A Nemzeti Bizottság, látva, hogy a pályázatra jelentkezett, de a nyertesek közé be nem került iskolák túlnyomó többségének is igen nagy szüksége lenne segítségre, úgy döntött, hogy hagyományos téli adománygyűjtő akcióját is ennek szenteli idén. Ezért megkerestek egyéneket, vállalatokat, befizetéseikkel tegyék lehetővé, hogy az összes jelentkezett iskola hozzájuthasson a várva-várt könyvekhez. A felhívás nyomán beérkezett adományok összege meghaladja a 10 millió forintot. Ez azt jelenti, hogy további csaknem 2000 iskolai könyvtár kap idén májusban a korábbihoz hasonló összetételű, 50-50 ezer forint értékű könyvcsomagot.

– Nagy szükség lenne az akció folytatására. Az a kérdés, hogy az adományozóknak lesz-e még hajlandósága, pénze arra, hogy továbbvigyük ezt a segítségnyújtási formát – fejezi be a beszélgetést Kecskeméti Edit.